

ZA PRIZNANJE VSEH MANJŠINSKIH PRAVIC

Pismo Slovencev videmske pokrajine predsedniku deželne vlade Berzantiju

Za kulturni in ekonomski razvoj beneških, kanalskih in rezijanskih Slovencev je treba omogočiti uživanje enakih pravic, kot so jih deležne ostale narodne manjšine v Italiji

Spoštovani gospod dr. Alfredo BERZANTI
Predsednik deželne Odbora Furlanije-Juljske Benečije
T R S T
Carduccijska ulica

Gospod Predsednik,

upamo, da se ne drznemo preveč, če si dovoljujemo Vas prositi, da nam posvečite nekoliko pozornosti, vendar je naša pravica, da se kot državljani Republike in Dežele obračamo na Vas, ker smatramo, da ne bi bilo prav zakrivati naših težav, naše revščine, naše zaskrbljenosti pred Vami, ki tudi v drugi zakonodajni dobi nosite breme in čast načelovanja deželne vlade.

Gospod Predsednik, že dolgo časa, sto let, čakamo, da se nas kdo spomni, ne samo ko je treba vojskovati se, imenujoč nas «herojske in najzvestejše državljane», ampak tudi kadar smo prisiljeni ubirati pot občasnega ali stalnega izseljevanja, da se lahko preživljamo.

Resnica je, da so bili skoraj vsi naši dela sposobni bratje in sestre primorani oditi na dolgo in grenko pot v svet, dočim se čutijo ostali pozabljeni kot nekdanji, kot zmeraj.

Kar pa nas je še v večji meri prizadelo, gospod Predsednik, je dejstvo, da so nam vse razne vlade republikanske in demokratične Italije, kot že one monarhistične in fašistične, s tem, da so nam odvzele vsako možnost (ekonomsko, socialno, kulturno, šolsko), preprečile, da bi uveljavili našo značilnost slovenske jezikovne manjšine, in so še okrepile asimilacijsko dejavnost do našega ljudstva, kateremu so lastne svoje etnične značilnosti.

Zato smo, gospod Predsednik, z grenkobo v srcih slišali, da ste nas Vi, ki bi nas morali poznati, ker

Vam je za to dana možnost, ki bi se morali ravnati po načelih svobode, demokracije in enakopravnosti, ker, kot vemo, ste antifašist, bivši partizan in demokrat, popolnoma pozabili v programskih izjavah nove deželne vlade dne 1. julija t.l., in to nas je težko prizadelo in užalilo.

Vaša kasnejša izjava ob koncu razprave v deželnem Svetu dne 12. julija t.l., nas je nekoliko pomirila. Poudarjajoč, da Vi, v imenu vlade «niste nameravali v najmanjši meri zanikati, da državljani slovenskega jezika živijo tudi v ostalih delih Furlanije-Juljske Benečije in še toliko manj zanikati priznanje pravic kogarkoli» ste priznali to, kar se premnogokrat in vse prevečkrat prezreva. Vendar, dovolite nam, da Vam z vso odkritosrčnostjo povemo, da, ko ste opravičevali Vaše izjave z dne 1. julija, ste se dotaknili vprašanja oblikovanja «prave manjšine» s točnimi «predloženji, potrebami in zahtevami», ste s tem jasno povedali, da so to značilnosti Slovencev v tržaški in goriški pokrajini.

Kaj pa mi? Gospod Predsednik, želimo Vas seznaniti, da tudi mi

obstojamo kot Slovenci videmske pokrajine in, da ne odgovarja resnici trditev, da se nismo oblikovali kot narodna manjšina s točno določenimi potrebami in zahtevami.

Nepravično, neresnično in nestvarno bi bilo pozabljati na naše manjšinske značilnosti, potrebe in zahteve. Mi smo imeli svoje slovenske pesnike in pisatelje, že desetletja se trudimo, da bi nas spoznali kot Slovence, po drugi svetovni vojni so nam bile dane obljube, za kar smo bili podvrženi fizičnemu in moralnemu nasilju, imamo svoje aktivno slovensko prosvetno društvo, prisiljeni smo pošiljati precej naših otrok v slovenske šole v Gorico in Trst, ker jih sami nimamo, v naših krajih prirejamo slovenske kulturne predstave, naše ljudstvo bi želelo v cerkvah slišati slovensko govornico, 19. oktobra 1966 smo izročili Predsedniku republike spomenico v upanju, da bomo pri njem našli vneto razumevanje.

Ničesar ni za kar bi morali prositi odpuščanja, ko se potegujemo za pravice, ki jih italijanska Ustava priznava vsem državljanom dru-

ga jezika in narodnosti, roda in vere.

Napisali smo Vam gospod Predsednik to pismo, zato, da Vam povemo, da obstojamo, da naša vprašanja obstojajo in, da se naša stvarnost ne more več ne priznavati.

Naprosamo Vas, da kot demokrat in kot kristjan delujete na tem, da se odstranijo ovire, ki omejujejo in preprečujejo naš etnični, kulturni in socialnoekonomski razvoj in, da se nam omogoči uživanje enakih pravic, kot so nudene ostalim narodnim manjšinam v Italiji.

Da si pa ne boste mislili, da je to naše pismo samo «golo načelno vprašanje», kot ste se želeli izraziti v odgovoru 12. julija t.l., Vam bomo v najkrajšem možnem času poslali vrsto stvarnih zahtev, da se boste z njimi seznanili in poskušali tako načeti reševanje mnogih naših nerešenih vprašanj.

Z izrazi najglobljeja spoštovanja Vas, gospod Predsednik, najlepše pozdravljamo.

Čedad 23. julija 1968.

sledijo podpisi

B RATSTVO MED TERSKO IN SOŠKO DOLINO

Kultura je morda tista najdragocenejša vez, ki združuje ljudi obeh dolin

Pevski zbor osnovne šole iz Bovca je obiskal Tersko dolino, kjer so ga prisrčno in navdušeno sprejeli. V Tarčentu in Buji je nastop mladih pevcev požel priznanje vseh poslušalcev. V Učiji sta na dan sv. Antona nastopili folklorni skupini iz Tolmina in Rezije. Tudi ta praznik je potekel v pobratenju ljudi iz obeh dolin

Lepo in prav je, če so odnosi med sosednjimi državami prijateljski, dobri, gospodarsko in kulturno uspešni kot so, na primer, na ravni

Rim - Beograd. Še lepše je, če so ti odnosi tesnejši in plodnejši na ravni sosednjih dežel, na primer, med deželo Furlanije-Juljsko Krajino in Slovenijo. Morda najlepše pa je, če se vsi ti odnosi konkretizirajo morda prav tam, kjer je to najpotrebnejše in navidezno tudi najlažje izvedljivo. V mislih imamo občine na tej in oni strani meje.

Brez velikega hrupa in vsega ostalega, kar je s tem v zvezi, smo bili pred kratkim priča dvema dogodkoma, ki samo potrjujeta zgoraj navedene ugotovitve. Terska in Soška dolina sta si nekakšni sestri, čeprav leži prva v Italiji, druga pa v Jugoslaviji. Vendar državna meja med njima ni bila nikakršna ovira da bi se ravnatelj osnovnih šol iz tolminske občine in skupine didaktičnih ravnateljev osnovnih šol iz Terske doline ne domenili za tesnejše sodelovanje. Pot k uresničitvi tega soglasja pa je nedvomno utrl pevski zbor osnovne šole iz Bovca, ki je odpotoval v Tersko dolino na gostovanje.

Pevski zbor iz Bovca, ki ga vodi Branko Godina, si iz leta v leto zagotavlja v javnosti ime dobrega in uspešnega pevskega zbora, kar je potrdil v polni meri tudi med svojim gostovanjem po Terski dolini.

Prvo srečanje učencev iz Bovca z učenci iz Tarčenta je bilo nad vse prisrčno. V Tarčentu so namreč goste iz Slovenije sprejeli z odprtimi rokami, pri srečanju pa so bili pri-

sotni tudi vsi člani učiteljskega zbora, pa tudi tarčentski župan gospod Giuseppe Zannutti. Medtem ko je tarčentski župan zaželel dobrodošlico mladim gostom iz Bovca v italijansčini, jo je didaktični ravnatelj osnovne šole iz Tarčenta izrekel v lepi slovenščini, kar je nenedoma ustvarilo med pristoinimi zelo prisrčno in toplo vzdušje.

Po začetnih slovesnostih srečanja v Tarčentu, so učenci zapeli prisotnim slovenske narodne, partizanske, umetne in furlanske pesmi. Skupinica deklet pa je med pevskim programom odplesala nekaj folklornih plesov.

Popoldne istega dne so učenci bovške osemletke odpotovali v Bujo. Tudi v Buji so doživeli navdušen sprejem, pozdravila pa sta jih domači župan ter vodja skupine furlanskih didaktičnih ravnateljev, ki je bil obenem tudi pobudnik tega srečanja - dr. Guerino Zanonni, didaktični ravnatelj iz Buji.

Z nastopom v Buji je bilo konec prijetnega in domjenega potovanja po Terski dolini. Toda mladi gostje iz Bovca so na koncu doživeli še novo presenečenje: gostitelji so jih povabili v bližnji kraj Monte di Buia, kjer so prav tistega dne praznovali praznik pomladi. Mlada grla bovških učencev osnove šole so morala to pot zapeti že tretjič. In slučajno prisotno občinstvo je mlade pevce iz Slovenije nagradilo

(Nadaljevanje na 2. strani)

Ponovno predložen zakonski predlog za zaščito manjšin

Med prvimi zakonskimi predlogi, ki so jih predložili novoizvoljenemu deželnemu svetu, je tudi predlog, ki ga je predstavil svetovalec Slovenske skupnosti Drago Štoka. Zakonski predlog vsebuje zahtevo po nekaterih spremembah dveh členov Kazenskega zakonika. V bistvu gre za dodatek dveh členov, ki bi predvidevala povečanje kazni za vse tiste, ki bi «javno žalili in sramotili tradicije, jezik in kulturo narodnih manjšin» in vse tiste, ki bi «javno ščuvali na narodno nestrpnost med različnimi narodnostmi». Pri tem je treba opozoriti, da deželni statut daje svetu pristojnost, da tudi v zadevah, ki so izven njegove kompetence — vendar so za Deželo posebne važnosti — formulira zakonske predloge, ki jih potem preko osrednje vlade, predloži Parlamentu.

Zadevni zakonski predlog je deželnemu svetu predložil svetovalec Slovenske skupnosti odv. Škerk že 6. avgusta 1965 in je bil izglasovan z veliko večino. Predlog je bil za tem poslan rimski vladi za predložitev v zbornicah. Vendar pa v pretekli vsedrjavni zakonodajni dobi zakonski predlog ni bil sprejet.

Pri predložitvi zakonskega predloga na deželnemu svetu je svetovalec Štoka ugotovil, da je predlog naletel na ugoden

sprejem tako pri pristojni komisiji kot pri samem deželnem svetu. Ob tisti priložnosti — je poudaril Štoka — je celotno, zares demokratično prebivalstvo izrazilo svoje zadovoljstvo zaradi velike zrelosti, s katero je deželni svet znal braniti in sprejeti zakonski predlog. S tem je bil jasno in nedvoumno izpračen duh, ki preveča naše prebivalstvo in njegova odločna volja, da med sabo zaživi resnični mir in obojestransko spoštovanje. Prebivalstvo naše dežele se namreč dobro zaveda, da je moč mirno sožitje tudi pokvariti — kot se je na žalost zgodilo nekajkrat v zadnjih letih — s provokacijami in ščuvanjem narodnega sovraštva, kar predstavlja grobo žalitev za slovensko prebivalstvo, ki je toliko pretrpelo v žalostni dobi fašizma.

«Zahteva po uzakonitvi tega predloga — je končal Drago Štoka — je še vedno živa, ker obstaja še vedno nevarnost, da organizatorji protislovenskih dejanj in sejalci sovraštva proti slovenski manjšini lahko nemoteno delujejo. Ker pri sedanjem stanju taka dejanja ne predstavljajo kršitve zakona, čutim potrebo, da za morebitne kršitve osnovnih pravil civilnega življenja predvideva zakon primerno kazen. Vse to za utrditev miru in harmonije med prebivalstvom naše dežele».

Torej obstojamo

Vsi Slovenci v Italiji smo z veseljem vzeli na znanje, da je predsednik deželne vlade dr. Alfredo Berzanti ob zaključku razprave o programski vladni izjavi javno priznal obstoj slovenske manjšine v videmski pokrajini.

V svojem odgovoru na pripombe slovenskih deželnih poslancev k vladnemu programu je med drugim dejal, da so nekateri poslanci načeli dvoje vprašanj: vprašanje slovensko govorečih državljanov, ki živijo v Furlaniji in vprašanje pristojnosti avtonomne dežele za reševanje vprašanj slovenske jezikovne manjšine.

Glede prvega vprašanja je dejal, želim potrditi, da se je deželni odbor obvezal, da bo vztrajno zahteval od vlade, da sprejme primerne ukrepe za vprašanja, ki še niso bila rešena in ki so znatnega in zakonitega pomena za slovensko manjšino, ki živi v tržaški in goriški pokrajini. S tem od bor nikakor ni nameraval zanikati dejstva, da živijo slovensko govoreči državljani tudi v drugih delih Furlanije-Juljske Benečije in še toliko manj komurkoli odrekati priznanje pravic. Specifična označitev vprašanj Slovencev, ki živijo v tržaški in goriški pokrajini, je odvisna bistveno od tega, da so se ti izkazali kot resnična in prava narodna manjšina v okviru skupnosti v kateri živijo ter so ponovno predložili svoje potrebe in postavili svoje zahteve.

Glede drugega vprašanja pa je dr. Berzanti v glavnem ponovil, da je za reševanje vprašanj slovenske narodne manjšine pristojna le država. Vendar je tudi poudaril, da namerava deželna vlada v svoji dolžni občutljivosti za dejavno razumevanje zahtev slovenske manjšine delovati za priznanje in uveljavljanje zakonitih pravic slovensko govorečih državljanov, ki živijo v deželi in da namerava deželni odbor zato posredovati pri vladi s tem, da bo učinkovito zastopal potrebe manjšine. V okviru deželnih pristojnosti in že veljavnih deželnih zakonov pa bo deželni odbor nadaljeval s podpiranjem dejavnosti kulturnih, skrbstvenih, športnih in razvedrilnih združenj manjšine, je dejal na koncu svoje govora predsednik deželne vlade.

Besede, ki jih je izrekel predsednik Berzanti v svojem odgovoru svetovalcem, ki so obravnavali vprašanja slovenske narodne manjšine, pomenijo v primerjavi z odstavkom, ki se nanaša na to vprašanje v njegovi programski izjavi, vsekakor korak naprej. V tej izjavi namreč sploh ni omenil beneških Slovencev ter Slovencev, ki bivajo v Reziji in Kanalski dolini. Sedaj pa je priznal tudi njihov obstoj ter da je treba priznati vsem Slovincem v deželi pravice, ki jim pritičejo.

SV. LENART

Nenadna smrt Nerine Chiabai iz Škrutovega

Vso našo okolico je zelo pretresla žalostna vest, da se je nenadoma utrgala nit življenja komaj štirinajstletni Nerine Chiabai iz Škrutovega. Deklica se je šla kopat in komaj je stopila v mrzlo vodo hudournika Arbeča, ji je prišlo slabo. Imela je še toliko moči, da je prišla iz vode in do domače hiše, kjer je potožila, da jo strašno boli glava. Mati je takoj poklicala zdravnika, ki je ugotovil resnost njenega stanja in svetoval naj jo naglo odpeljejo v videmsko bolnico. Čeprav so si zdravniki mnogo prizadevali, da bi ji ohranili življenje, je Nerina umrla, ne da bi prišla k zavesti. Rajnka Nerina Chiabajeva je bila zelo nadarjena in pridno dekle. Letos je dovršila v Vidmu z

izredno dobrim uspehom tretji razred nižje srednje šole in v jeseni je nameravala nadaljevati študije na višji šoli. Njenega pogreba se je udeležilo poleg domačinov tudi precej njenih sošolk, učiteljev in nun zavoda iz Vidma, kjer je stanovala kot gojenka v preteklem šolskem letu. Hudo prizadetim staršem izrekamo našo sožalje.

Iz pod Matajurja

Počitniška kolonija v Čeplesiščih

Tudi letos je čedadski šolski patronat odprl v Čeplesiščih kolonijo za potrebne šolske otroke svoje občine. Kolonijo so odprli 2. julija in bo sprejela v dveh izmenah vsega skupaj okoli 70 otrok. Čedadski otroci prihajajo k nam zelo radi na počitnice, saj so bili nekateri že večkrat v naši vasi in sklenili prijateljstvo z našimi šolarji. Nekateri se med letom celo pogostoma obiskujejo.

Izpod Kolovrata

Nov kolecvov tudi v Platac-Kanalac

Te dni je bilo sporočeno na grmeško občino, da je deželno prisodništvo za kmetijstvo nakazalo 16 milijonov lir za gradnjo nove kolovozne poti, ki bo povezovala vasi Platac in Kanalac. Ko bo cesta dograjena, bodo imeli domačini od nje velike koristi, ker bodo lahko prevažali svoje pridelke.

Za opremo zdravniškega ambulatorija

Fred dnevi je deželno prisodništvo za higieno in zdravstvo dodelilo

Bratstvo med Tersko in Soško dolino

(s prve strani)

z dolgim in burnim ploskanjem, tako da so morali svoj program venomer ponavljati in dodajati nove pesmi.

Gostovanje pevskega zbora osnovne šole iz Bovca je bilo torej v vseh pogledih uspešno in plodno: še tesneje je povežalo med seboj tako učence osnovnih šol s te in one strani meje kot tudi njihove vzgojitelje, učitelje in ravnatelje. Nastop šolarjev iz Bovca je bil torej spet majhen a dragocen kamenček k zgradbi, ki jo vzajemno gradimo na obeh straneh meje in ji preprosto pravimo sožitje, prijateljstvo in dobri odnosi med sosedi.

Ko že torej pišemo o kulturnih srečanjih na meji, ne moremo tudi mimo praznika sv. Antona, ki ga kot patrona in zaščitnika slavijo v Učejji. In tudi na letošnji praznik so prišli v Učejjo številni gostje, turisti in obiskovalci z obeh strani meje. Njihov trud in prihod v Učejjo pa zato ni bil zaman: nagrajeni so bili z briljantnimi nastopi folklornih skupin iz Tolmina in Rezije. Slavja v Učejji pa so se poleg številnih obiskovalcev udeležili tudi predstavniki oblasti, tako italijanskih kot jugoslovanskih.

Zbor iz Tolmina je pod vodstvom gospe Krucilove presenetil gledalce v Učejji tako s svojimi bravurami, kot ognjevitostjo in gracioznostjo,

ko je izvajal svoj program plesov iz vse Slovenije.

V svoj program narodnih plesov pa je vključil tudi rezijski narodni ples, ki je žel še posebno priznanje gledalcev. Naj zapišemo še to, da so plesalci iz Tolmina nastopili v pestrih in lepih slovenskih narodnih nošah.

Skupina plesalcev iz Rezije, ki jo je vodil simpatični in prizadevni don A. Barazutti, župnik iz Rezije, pa je pokazala v svojem nastopu dober umetniški čut ter smisel za ritem in harmonijo pri izvajanju zanimivih in neposnemljivih plesov iz Rezije in tako izredno lepo dopolnjevala program tolminskih plesalcev.

Po umetniškem programu, ki se ga je udeležil tudi predsednik občinske skupščine iz Tolmina in ravnatelj tamkajšnje osnovne šole, se je razvilo splošno ljudsko rajanje in zabava, kjer so se med seboj bratili prebivalci obmejnih krajev in občin. Tudi med srečanjem v Učejji smo lahko torej spet in znova doživeli zdaj že staro in preizkušeno resnico, da meja nikakor ni ovira za pobratenje med prebivalci dveh dolin, ki sta si tako blizu. To sta Soška in Terska dolina, kjer prebivajo povsod delovni ljudje, ki so si podobni, pa čeprav bivajo vsak v drugi državi.

dreški občini 144.800 lir prispevka, da bo kupila nekaj opreme za lokalni zdravniški ambulatorij.

Padel je v prepad in se hudo ranil

Pred parimi dnevi se je zelo hudo ponesrečil 63 letni Peter Trušnjak iz Klodiča, ko se je ponoči vračal domov. Na cesti, ki vodi iz Sevca v Klodič, mu je spodrsnelo in padel je kakih deset metrov globoko v prepad pod cesto. Na srečo so kmalu nekateri mimoidoči zaslišali klice in priskočili ponesrečencu na pomoč. V bolnici so ugotovili, da ima Trušnjak zlomljenih več reber in se bo zato moral zdraviti tri tedne.

POROKA

Pred kratkim se je poročila naša vaščanka Lucija Bukovac s šoferjem Dantujem Comugnerom iz Čedad. Prijatelji jima željo mnogo sreče in veselja v skupnem življenju.

Srednje

V najhujši vročini brez vode

Ko je pritisnila vročina, so bile naše vasi letos zelo hudo prizadete, ker so ostale brez pitne vode. Voda je začela primanjkovati že prve dni junija, ko še ni bilo suše, in to vsak dan bolj, dokler je ni popolnoma zmanjkalo. Posebno hudo je bilo v Dolenjem Trbilju in v Gnidovci. Občinske oblasti niso videle drugega izhoda, kot da so o tem kritičnem stanju obvestile videmskega prefekta, ki je potem dal nalog vojakom, da so vozili vodo v presušene vasi v cisternah.

Zaradi pomanjkanja vode pa ni trpelo samo prebivalstvo, ampak tudi živinoreja, ki je v tem predelu Beneške Slovenije dokaj dobro razvita. Nujno bi bilo torej potrebno, da ojačijo vodovod, saj so v okviru zakona za pomoč hribovskim krajem prav gotovo predvidena tudi takšna dela kot so ojačenje vodovodne mreže ali napeljava novih vodov.

Vode je primanjkovalo tudi v hribovskih vaseh špeterske občine in zato je izdal tamkajšnji župan odločbo, naj ljudje štedijo z vodo kar najbolj morejo.

Nesreča pri delu

Precej hudo se je ponesrečil pri delu 17-letni Sergio Balus iz Gorenjega Trbilja. V Manzanu, kjer se uči za mehanika, so mu padla na glavo neka vrata, ki jih je popravljaj. Zaradi dobljenih poškodb se bo moral zdraviti približno tri tedne.

V bolnico so morali peljati tudi 24-letnega Ivana Bernjaka iz Sredenj, ker se je globoko urezal v desno roko, ko je sekal drevje v gozdu.

Fojda

Iz občinskega sveta

Občinski svet občine Fojda, ki se je sestel za izredno zasedanje pod predsedstvom župana geom. Celledonija, je med drugim sklenil, da bodo pri izvedbi javnih del dali prednost načrtu, ki predvideva obnovo Fojde, ki so jo, kot znano, leta 1944. nacisti skoraj do tal požgali. Nadalje so sprejeli načrt za ureditev ceste, ki se odcepi pri križišču državne ceste št. 356 in vodi proti Colloredu. Sprejeli so tudi načrt za gradnjo mosta preko hudournika Grivo in onega na cesti med Ronkami in Krosado, za kar bodo

Iz Nadiške doline

Nov zdravniški ambulatorij

Zdravniški ambulatorij v Podbonescu je bil pred nedavnim dokončan in pretekli ponedeljek je začel redno delovati. Stroški za to delo so znašali okoli sedem milijonov lir in jih je v celoti krila dežela.

Sv. Peter Slovenov

Prispevek za športno igrišče

Deželno prisodništvo za športne in rekreacijske dejavnosti je dodelilo špeterski občini 5 milijonov lir prispevka na 7.500.000 celotnih stroškov za gradnjo novega športnega igrišča. Ta novica je posebno razveselila mladince, ki komaj čakajo, da bodo imeli lepo urejeno igrišče, ki je prvi predpogoj, da se utrdi in bolje izkaže njihova

morali prositi deželni prispevek. Ob koncu zasedanja pa so sprejeli še nekatera pravila za najem avtomobilov in tarifo za davke na industrijo, trgovino, umetnost in poklice.

Potreben je nov vodovod

V teh vročih dneh v mnogih vaseh občine Fojda primanjkuje pitne vode, čeprav imajo ponoči vse napeljave zaprte. Nujno bi bilo potrebno zgraditi nov vodovod, za kar pa občina sama nima zadostnih sredstev in bo zato morala prositi pristojne oblasti za financiranje. Občina je načrt za gradnjo že izročila in zato je pričakovati, da bo prošnja uslišana v kratkem.

Nov zdravniški ambulatorij v Campeju

V kratkem bodo zgradili v Campeju, in sicer na prostoru kjer je stala stara šola, nov zdravniški ambulatorij, katerega se bodo mogli posluževati tudi prebivalci iz Raščaha in Colloreda. Z deli bodo pričeli verjetno še ta mesec.

Iz Rezjanske doline

Popravili bodo cerkev v Ravenci

Ljudje so z velikim veseljem sprejeli novico, da bodo v kratkem popravili cerkev in uredili tudi pokopališče. Cerkev bodo obložili na zunanji strani s spominskimi ploščami, kjer bodo vklesali imena padlih domačinov v vojnah, in ji napravili novo streho. Do cerkve oziroma do pokopališča bodo tudi uredili cesto, ki je sedaj resnično slaba.

Prometna nesreča

Pred kratkim je prišlo v dolini Rezije do prometne nesreče, ki bi lahko imela še hujše posledice. Ettore Madotto, star 26 let, doma iz Njive, se je zaletel z motorjem v svojega vaščana, ki se je tudi peljal z motorjem in tako pri padcu dobil hude poškodbe po telesu in si zlomil tudi desno nogo. Ozdravil bo v enem mesecu.

nogometna ekipa, ki je že znana daleč po Furlaniji in preko meje.

Tatovi obiskali frizerko

Pretekli teden, ko je bila frizerka Marčela Martinič iz Špetra nekaj časa odsotna, so njeno stanovanje obiskali tatovi. Preobrnilo so vse omare in predale, kjer so našli nekaj zlatnine in skupni vrednosti 130.000 lir. Martiničeva je tatvino naznanila lokalnim karabinerjem, a do danes ni o njih nobenega sledu.

TAVORJANA

Župan pri deželnem prisodniku

Pred nedavnim je bil naš župan Giuseppe Piccaro sprejet pri deželnem prisodniku za kmetijstvo adv. A. Comelliju, kateremu je obrazložil nekatere probleme in nujnost razširitve in potenciranja vodovodne mreže. Comelli je zagotovil svoje zanimanje za čimprejšno rešitev tega perečega problema.

Nesreča pri kopanju

Pretekli teden so morali peljati v bolnico 14-letnega Enora Marchiola iz Ronk, ker si je pretolkel glavo, ki je skočil v Nadižo. Ozdravil bo v dveh tednih.

Obvestilo ANPI iz Vidma bivšim partizanom

Z objavo zakona št. 314 od 28. marca 1968 so ponovno odprti roki za vlaganje prošnje za dosego kvalifikacije partizana — borca za vse tiste, ki tega niso mogli narediti takoj po vojni ali ki so zavedno prošnjo predložili izven roka.

Med takrat izključenimi lahko predložijo prošnjo italijanski prostovoljni borci v inozemstvu (Franciji, Grčiji, Albaniji, Jugoslaviji, Sovjetski zvezi itd.) partizani, ki so bili odgnani v nacistična uničevalna taborišča, tisti, katere so zaprli nacisti ali fašisti za več kot tri mesece, partizani invalidi, svojci padlih v bojih ali proglašanih v Italiji in v inozemstvu.

Zainteresirani se morajo prijaviti pokrajinskemu ANPI v Vidmu, Ul. del Pozzo 31-1, tel. 56-813 za pojasnila glede prošnje za priznanja statusa.

Comunicato dell'ANPI di Udine agli ex partigiani

Con la promulgazione della Legge N. 314 del 28 marzo 1968 si sono riaperti i termini per la presentazione delle domande per l'ottenimento della qualifica di partigiano combattente per coloro che furono impossibilitati a farlo nell'immediato fine guerra o che presentarono l'apposita richiesta fuori termine.

Fra gli esclusi di allora possono presentare domanda i volontari italiani combattenti all'estero (Francia, Grecia, Albania, Jugoslavia, URSS, ecc.), i partigiani deportati nei campi di sterminio nazisti, i detenuti dai nazisti o dai fascisti per più di tre mesi, i partigiani invalidi o mutilati, i familiari dei partigiani Caduti in combattimento o dispersi in Italia ed all'estero.

Gli interessati devono presentarsi all'A.N.P.I. Provinciale di Udine, Via del Pozzo 36/1, tel. 56813 per l'istruzione delle pratiche inerenti al riconoscimento.

Naš prelepi podzemski svet

No položnih rebrih, po klancih in dolinah prikupne Bernadije (m 879), ki se razprostira med Terom in Karnahito, se vzpenjajo kmetska naselja in čedne vasice, naseljene s preprostim prebivalstvom slovenskega porekla. Ta ali oni domačin je seveda zavrgel svoj materin jezik, vendar se je slovenska govorica delno še ohranila v naselju Uiant (Vigant) in v vasi Zavrh (Villanova), kjer ljudstvo hrani čut do svojega jezika. Pred leti sta ti vasi posebno zasloveli. Jamski raziskovalci so namreč odkrili lepe podzemске jame, ki se odpirajo pod kraškim svetom okoli teh vasi in njih imena so zapisali v znanstvenih razpravah. Skrivnostna lepota ta naše predrage zemlje je Slovincem neznana, zato jo skupaj raziščimo!

Uiantska jama ima značilno morfologijo. Njen veličastni vhod se odpira pod skalo v višini 540 m nad morjem in se razvija v širok hodnik, poln blata, s komaj opazno nagnjenostjo. Jama se vije naprej z vrsto prepadov in korit napolnjenih z vodo, nato se razširja v neprijetno galerijo, ki se konča nad strmim prepadom pri 49 metrov globoki votlini. Malo naprej se prikaže stranska galerija, ki se druži z glavnim hodnikom; od slednjega se loči tudi neopazna tésen, kjer so v rahli prsti odkrili veliko ostankov (kosti in zobovje) jamskega medveda (Ursus spelaeus), pa še drugih sesalcev, kakor Gulo luscus, Canis vulpes, Arvicola. (De Gasperi in Archivio per l'Antropologia e l'Etnografia, 1912), Lepša in pomembnejša od Uiantske jame je Nova završka jama, ki je največja podzemska jama v Italiji.

Zavrh (Villanova) je del občine Brdo in je zelo raztegnjena vas, ki se razprostira med kopaštini griči in prijaznimi dolinami na severozapadu Bernadske planote. Vas je skupina štirih naselij, izmed katerih je najbolj na jugu naselbina Funtič. Nad Funtič se druži v snop hiš Dolina. Med tema naseljem se vijuga vozna cesta, ki se dviga vedno bolj navkreber do cerkve sv. Florjana; tu se obzorje razširi in postane bolj pregledno in zanimivo. Pri cerkvenem griču ima potnik veličasten pogled na Brdo (505 m), na gričevje okrašeno z drobnimi gozdiči, na doline z zaokroženim dnem, kjer tečejo hudour-

niki in senčnati potoki, kot Malaščac.

Pri cerkvi je skupina hiš, ki tvori naselje Rusa. Za cerkvijo vodi tlakovana steza v sončno Zajamo, kjer se odpirajo pravljíčno lepe završke jame, ki so urezane v žilah kraškega skalovja in se porazgubljajo med ledenimi kapniki v temne globine zemlje. V naselju Zajame je več podzemskih jam, a najpomembnejši sta Dovica in Nova jama, v katero so se prvič spustili 17. maja 1925. Dovica se razvija 2491 metrov na daljavo in obstoji iz dolge vrste galerij, ki so povezane z ozkimi hodniki. Notranjost, ki se zdi kakor kačje gnezdo, je polna spolzkega blata in tesni prehodi so težko dostopni. Dovica je zanimiva iz znanstvenih pogledov, predvsem zaradi erozijskih pojavov, katere lahko opazujemo po nje-

nih vlažnih stenah. Čudoviti so hieroglifi vdolbeni v apnenčevih okvirih in ledeni kristali, ki strme s stropa. Preko razpoke, ki je podobna starinskemu oknu, se najdemo v prostrani dvorani, kjer ne opazimo trde izdobljene skale, ne prosojnega kamna, ki se leskeče ob svetlobi svetilk, temveč se nam predstavlja nevesel kraj, potemnjen do oboka s plastjo sajavega blata, ki s silo zija s stropnih razpok. Po štirih galerijah teče prav toliko potočkov, ki se izgubljajo med debelejšim peskom in po razpokah. Ta vesela vodica se pretaka malo naprej v peti kanal, kjer se zbere in oživi. Njeno plivanje se oglašča v jami kot žalostno zvonjenje. Po nadaljnjih hodnikih srečamo skale in kamenje, pa še nove apnenčaste tvorbe, ki krase dolgo vrsto podzemskih votlin. (Nadaljevanje sledi)

Koliko je beneški Slovincu

Točnega števila beneških Slovincu ni mogoče ugotoviti. Od leta 1921. dalje ni več osrednji statistični urad v Rimu izdajal ljudska štetja po občevalnem jeziku. Fašistični vladavini je šlo za to, da svetu prikaže, da narodnih manjšin sploh ni v mejah kraljevine.

Kakšen nesmisel, ko so pa v letu 1921. uradne statistike priznale, da živi v vzhodnih krajih videmske pokrajine 33.932 Slovincu. Pri naslednjem štetju leta 1931 so vsi ti tisoči kar izginili.

Poglejmo, kaj pravijo pa uradne številke iz prejšnjih let. Najbolj zanimiv je primer špeterskega okraja. Ob proglasitvi zedinjene Italije leta 1871. kaže uradna italijanska statistika 14.050 Slovincu. Leta 1881. že 14.239 in deset let pozneje 15.609.

Celotno število beneških Slovincu v letu 1881. se pa more ugotoviti iz poročila videmskega školskega skrbnika Massonija, ki navaja tedanje število: 63.646 beneških Slovincu. Seveda so že takrat nekateri listi pisali, da živi v gornji Furlaniji le kakih štiri do pet tisoč kmetov, ki govorijo mešanico «nekega barbarskega jezika». Toda številke so številke.

Naslednji uradni popisi niso več bili točni. Število prebivalstva je res padalo po zedinjenju zaradi gospodarskih kriz in izseljevanja;

toda to je bil splošen pojav tudi po drugih italijanskih pokrajinah.

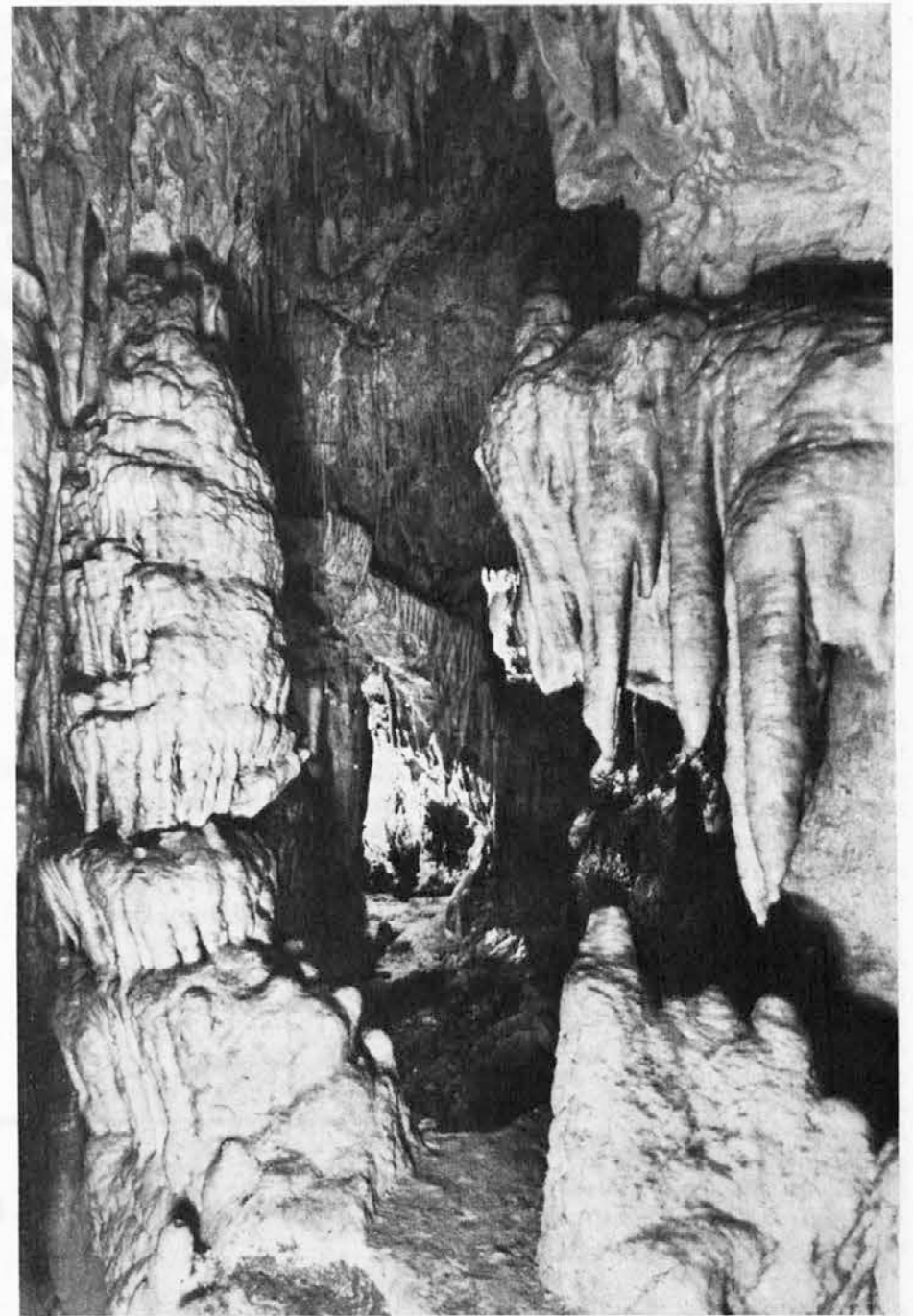
Pri štetju leta 1901, ki je prinašalo tudi podatke o občevalnem jeziku, so bile izpuščene, menda po pomoti, številke o Slovincu v jezikovno mešanih krajih v občinah Neme in Tarcento. Zato so našli, da uporablja v Beneški Sloveniji 31.768 ljudi slovenščino kot občevalni jezik. Slovenskih družin pa je bilo 5.770.

Štetje čez deset let je ugotovilo 36.171 Slovincu v vaseh Beneške Slovenije. Tudi tokrat niso upštevali Slovincu v jezikovno mešanih občinah.

Leta 1914. je izšel «Anuario Statistico Italiano». V njem so našli Slovincu po okrajih takole: okraj Čedad 32.317, okraj Tarčent 12.892, okraj Tolmeč 4.671, okraj Humin 2.123; skupaj torej 52.003.

Po prvi svetovni vojni leta 1921. pa navaja ljudsko štetje samo 33.932 pripadnikov slovenskemanjšine, kar 18.071 manj. Za tolikšno razliko pač kljub vojni vihri ni moglo pasti.

Naslednja ljudska štetja do leta 1961 pa ne navajajo več številke po občevalnem jeziku. Kljub tej nestatistični praksi pa še vedno obstaja krepka slovenska etnična skupnost na vzhodu videmske pokrajine. Z eno potezo peresa se more izbrisati iz statističnih stolpcev, ne pa z lica zemlje.

Znamenita Završka jama pri vasi Zavrh v občini Brdo v Terski dolini, ki slovi daleč naokoli po svojih prekrasnih stalagmitih in stalaktitih

IZ NADISKE DOLINE

Uredili bodo turistično cesto na Staro goro

Pred kratkim je sprejel podpredsednik deželnega odbora in prisodnik za turizem Enzo Moro župane občin Sv. Lenart, Srednj in Grmek, da so skupaj razpravljali o ureditvi turističnih in drugih cest v Nadiški dolini. Največ je bilo govora o ureditvi ceste, ki vodi preko Srednj in Trbilja na Staro goro, ki je zadnja leta zelo obiskovana in so torej perspektive, da bi se poleg božje poti mogel znatno ojačiti tudi nedeljski turizem. Za to delo je bilo svoj čas že nakazanih 140 milijonov lir in zainteresirane občine, to je Sv. Lenart, Srednje in Grmek, bo-

do morale tudi prispevati svoj delež. Načrt za ureditev te tako važne turistične arterije, ki je bila zgrajena še pred prvo svetovno vojno, predvideva razširjenje cestišča, odpravo nekaterih ozkih ovinkov in asfaltiranje.

Župani so se z deželnim podpredsednikom razgovarjali o višini prispevka, ki ga bo morala dati vsaka občina za izvedbo tega dela. Podpredsednik deželnega odbora jim je tudi obljubil, da se bo za ta problem zanimal in pomagal kolikor je v njegovih močeh, da se čimprej prične z delom.

Francesco Musoni

Fra gli Slavi di Montefosca

(II)

Accennammo all'analogia che venne rilevata fra i nomi di Cernavarh (Montefosca) e Cernagora (Montenegro): ora, secondo me, la maggiore analogia consiste precisamente in ciò che di entrambi i nomi si trovano le medesime difficoltà per ispiegare l'origine, poichè anche il Montenegro, terreno carsico, in gran parte coperto di nude rupi calcaree, ad aspetto piuttosto grigiastro che nereggiante. Tale argomento fu da me diffusamente svolto in un mio opuscolo, al quale rimando il lettore, in cui sono enumerate le probabili ragioni del frequente ricorrere del color nero (črni) nei nomi locali slavi, senza che tuttavia io sia potuto approdare ad una conclusione interamente accettabile. Ma quanti non sono i nomi locali della cui origine non sapremo mai nulla? E la toponomastica, nonostante il largo sussidio di molte discipline, sarà sempre una scienza incerta, costretta a camminare nel buio ed incompleta.

In ultimo qualcuno potrebbe ancora chiedere: perchè Montefosca e non Montefosco, come sarebbe corretto in italiano? La spiegazione riesce facile quando si pensi che la forma italiana è probabilmente derivata dalla ad essa preesistente forma friulana di Montefoscje, notissimo essendo che nel ladino del Friuli il vocabolo monte, è nel più dei casi, di genere femminile. Allo stesso modo da Montaverte, per ragioni analoghe a quelle di Montefosca, si è ricavata la forma italiana di Monteperta in luogo di Monteperto.

Montefosca conta 324 abitanti secondo il censimento del 1881. Stature alte, petti villosi e ch'essi tengono sempre aperti anche durante la stagione invernale, capelli prevalentemente biondi o castani, occhi cerulei o grigi, barbe folte. Il tipo slavo primitivo forse in nessuna località del Friuli è meglio conservato, poichè qui ab immemorabili i matrimoni si fanno quasi esclusivamente

tra paesani: basti dire che vi si incontrano i soli cognomi: Cencing, Battistig, Laurencing, Menig, Macorig, Spocogna, Gujon, Cerneaz, Cernet, Vivono a lungo e attualmente ben sessantadue d'essi superano i sessant'anni di età. Parlano con una certa cantilena che rende dolce il loro dialetto e per cui si distinguono da tutti gli altri abitanti della valle del Natisono. Nel vestire, anche di mezzo ad essi gli antichi pittoreschi costumi slavi sono scomparsi, ma le donne ancora scendono alla pianura coi lunghi orecchini d'oro e cogli enormi ciandoli che l'esimia scrittrice, signora Caterina Pigorini Beri, qualificò per ornamenti barbarici. Gli uomini durante la stagione invernale vestono abiti di mezzalana (lana e stoppa), preparata in casa, non tinta, ma del colore naturale della materia prima: ai piedi scarpette di pano e le donne, non tutte però, una specie di uose o calze, sprovviste del piede, pure di lana. Robustissimi, portano tutti i pesi a spalla; e fino giù in pianura fasci enormi di fieno e legna, e fino a Cividale carichi di vitelli e di burro.

Quando ci son più fratelli, quasi sempre si ammogliano uno solo, e di solito il più prestante di forme. Al maggiore di età si lascia in compenso il diritto di padronanza. Sono quasi tutti analfabeti, eccettuati cinque o sei che furono soldati. E del resto, come potrebbe essere diversamente non essendovi una sola scuola in paese? Quella d'Erbezzo è troppo lontana perchè possano frequentarla spontaneamente o perchè il Comune ve li possa obbligar. Certamente il Municipio di Tarcetta, da cui dipendono, farebbe ottima cosa ad istituire una. Ma come può farlo esso, coll'esiguo suo bilancio di circa ottomila lire annue, di cui ben 2800 sono già spese per l'istruzione? Se il Governo facesse qualche cosa per quei bravi montanari, vigili e robusti custodi d'un importantissima strada di confine dalla loro naturale fortezza, impiegherebbe il denaro assai meglio di quel che faccia sussidiando tante inutili istituzioni di cui abbonda il nostro paese. Ma andatele mo' a dire queste cose al Governo, senza passare per ingenui!

Falsa la tacca di superlativa rozzezza che molti fan loro. I pochi coi quali c'intrattenemmo lassu, quantunque a principio diffidassero alquanto di noi, quando furono

rassicurati sul conto nostro, li trovammo affabili, chiaccheroni, espansivi molto, curiosi assai, piacevolmente faceti nel discorso: gran buona gente nel complesso. Non bigotti, ma sinceramente religiosi ed affezionatissimi al loro Cappellano. La politica non sanno che roba sia: odiano l'Austria per una lite che da lunghi anni sostengono contro la frazione austriaca di Robedischia: lite nella quale spesero già più di 30.000 lire senza ricavarne alcun costruito.

Tuttavia gli abitanti di Montefosca hanno fama in pianura, certamente esagerata, di assai denarosi. Ciò solo in parte è vero: poichè frugalissimi, dediti eccessivamente al risparmio, riescono a mettere da parte tutti quei pochi quattrini che ricavano privandosi dei migliori prodotti e i quali appena basterebbero loro per sbarcare il lunario, quando avessero maggiori bisogni.

Infatti il paese non produce molto: quasi esclusivamente ganoturco, fagioli e patate. Non frumento, nè frutta, nè vino. Eppure la scarsa campagna vi è di straordinaria fertilità; certo perchè ingrassata da ottimo, abbondante letame, prodotto dai numerosi capi di bestiame che tutti possiedono e che finora conducevano a pascolare sul monte Mia (sl. Mija) di proprietà comunale. La poca estensione dei terreni coltivabili è causa del loro prezzo assai elevato; e infatti si paga tre e perfino quattromila lire il campo. Del resto difficile trovare chi venda, poichè tutti minuscoli proprietari, si studiano di conservare le minuscole proprietà. Contuttociò Montefosca è il paese, sebbene d'aspetto punto migliore di Erbezzo, nel complesso forse più agiato di tutta la nostra montagna. Prova ne è che dà poco o nessun contingente all'emigrazione e all'epoca del censimento del 1881 tre soli abitanti ne erano assenti, dei quali uno soldato, gli altri due fuori del Regno. Similmente dai registri dell'esattore comunale risulta che tutti pagano a tempo le tasse e nessuno si lascia cogliere in mora. Il molto burro e formaggio che producono, vendono quasi per intero fuori del paese, mentre a casa consumano latticello e ricotta che col mais, con fagioli e patate formano la base della loro alimentazione: non dissimile del resto da quella di tutti gli altri Slavi della montagna.

za naše mlade bralce

Kozliček, jagnje in telček

Neki pastir je gnal živino na pašo. Med potjo je izgubil kozlička, jagnje in telčka. Ko je nastal večer, so si živali poiskale primeren kraj in posedle.

V bližini so živeli medved, volk in lisica. Ponoči sta volk in medved poslala lisico, naj gre k onim trem in jih poprosi za košček mesa za večerjo.

Lisica je storila, kar ji je bilo naročeno, kozliček pa ji je odgovoril:

«A mi smo vas hoteli prositi za malo večerje. Ko sem na večer iskal primeren kraj za prenočišče, je prišla k jagnjetu in telčku neka lisica. Morda je bil tudi volk, tega se ne spominjam natančno. Žival sta raztrgala in požrla. Ostala je ena sama kost, a to sem jaz pohrustal, ko sem se vrnil. Toda lačni smo še vedno vsi trije. Verjemi, lisica! Prišežem ti, da nič nimamo».

Lisica je na kozličkove besede obšel strah in se je umikala zadenski. Ko pa je kozliček umolknil, je z dolgimi skoki pobegnila v gozd. Na medveda in volka je čisto pozabila.

Ta dva sta jo dolgo čakala. Ko pa je le ni bilo nazaj, je stopil volk k onim trem.

«Kdo pa ste?» je rekel. «Ali ste mar kaka gospóda? Poslali smo k vam lisico po večerjo, vi pa ji niste nič dali».

«Da, tudi jaz sem vas hotel prositi za malo večerje», je dejal kozliček. Na večer, ko sem iskal primeren kraj za prenočišče, je prišel k jagnjetu in telčku neki volk. Morda je bil tudi medved, tega ne vesta natančno. Žival sta raztrgala in požrla. Ostala jima je ena sama kost, a to sem jaz poppravil, ko sem se vrnil. Lačni pa smo še vedno vsi trije. Volk! Prišežem ti, da nimamo niti koščka več».

Tudi volka je postalo ob kozličkovih besedah strah in se je umikal zadenski. A komaj je kozliček utihnil, je že bil za dolgimi skoki daleč v gozdu. Na svojega tovariša, medveda, je čisto pozabil.

Ta je dolgo čakal. Ko pa lisice in volka le ni bilo od nikoder, je sam odšel k trojici.

«Kaj delate tu in s kakšno pravico ste se tule vgnezdili?» je vprašal. «Svoja tovariša sem poslal k vam po košček mesa. Kje je meso in kje sta tovariša?».

«Sam sem te hotel prositi za isto», mu je odgovoril kozliček. «Na večer, ko sem iskal primeren kraj za prenočišče zase in za svoja

tovariša, je prišel k njima velik medved — morda je bil tudi volk — ki sta ga raztrgala in požrla. Zame je ostala ena sama kost. Toda lačni smo še vsi trije».

Tudi medveda je obšel strah kot prej lisico in volka. Storil je isto kot onadva — pobegnil je v gozd.

«Zdaj», je rekel kozliček svojima tovarišema. «Zdaj se bodo gotovo našli v gozdu. In ko bodo drug od drugega izvedeli, da smo jih nalagali, se bodo vrnil in nas požrli. Hitro pojdemo kam drugam!».

Odšli so v gozd in našli poševno drevo. Kozliček in jagnje sta splezala po debelu. Telček pa ni mogel plezati, zato je sedel na spodnjo vejo.

Pastorka

Živel je star mož, vdovec, ki se je vdrugo oženil. Dobil je hčerko, eno pa je imel od prve žene.

Mačeha pa je pastorka od srca sovražila. Pregovorila je moža, da je svojo hčer peljal v gozd in jo pustil v neki prazni, na pol podrti hiši. Tam naj bi jo našle zveri in jo požrle.

Deklica je ostala čisto sama. Ko je nastal večer, je vrgla v kotliček, ki ga je prinesla s seboj, prgišče moke, da si skuha močnik.

Tedaj je prišla iz luknje miška in jo poprosila za malo močnika. Pastorka ga ji je dala za žlico in miška ga je pojedla. Ko se je natisila, je dejala deklici:

«Nocojšnjo noč bo prišel medved, ki ti bo dal srebrn zvonček in ti rekel: «Vzemi zvonček in teci trikrat okoli hiše; če te ne ulovim, dobiš srebrn voz s tremi konji; če te pa ulovim, te požrem». Ti vzemi zvonček in ga daj meni. Jaz bom trikrat tekla okoli hiše, ti pa splezaj na streho in mirno čakaj, kaj se bo zgodilo».

Res, opolnoči je prišel medved z zvončkom.

«Hej, deklica», je dejal, «vzemi ta zvonček, zvončkujaj in teci z njim trikrat okoli hiše. Če te ne ulovim, dobiš srebrn voz s tremi konji; če te pa ujamem, te požrem».

«Dobro», je dejala deklica. Vzela je zvonček, skočila iz hiše in ga dala miški, ki je z njim trikrat tekla okoli oglov, ga vrnila deklici in zopet smuknila v luknjo.

«Dobro si tekla», je dejal med-

vedem so se lisica, volk in medved res našli v gozdu in izvedeli drug od drugega, kako so jih kozliček, jagnje in telček nalagali. Sklenili so, da poiščejo lažnivce.

Najprej so tekli tja, kjer je trojica prej prenočevala, a je niso našli. Šli so po sledi in prišli do poševnega drevesa.

Ko je telček zagledal tri divje zveri, se je hudo prestrašil in padel z veje. Kozliček, ki je spoznal nevarnost, pa mu je zaklical:

«Hej, telček, ti zgrabi medveda, jaz bom raztrgal volka, ti jagnje, pa se loti lisice!».

Medved, volk in lisica so tedaj res verjeli, da so to strašno močne živali in so pobegnili globoko v gozd.

Kozliček, jagnje in telček pa so prenočili pod drevesom. Tam jih je drugo jutro našel pastir in jih nagnal nazaj k čredi.

ved in ji dal srebrn voz s tremi konji.

Čez nekaj dni je rekla mačeha svojemu možu: «Pojdi in prinesi kosti svoje hčere».

Starec je odšel v gozd.

Medtem pa je spregovoril pes čuvaj in rekel: «Gospodar se vrača s svojo hčerjo. Peljeta se v srebrnem vozu, v katerega so vpreženi trije konji. Že slišim cingljanje zvončkov».

Mačeha se je jezno zadržala nanj: «Kakšni zvončki! To so le kosti njegove hčere! Da bi te garje!».

Natepla je psa in ga spodila iz hiše.

Toda že čez nekaj trenutkov se je pes zopet vrnil in povedal, da je gospodar že tu in da s svojo hčerjo res sedi v srebrnem vozu.

Mačeha si je iz srda iztaknila eno oko.

Kmalu nato je ukazala svojemu možu, naj tudi njeno hčerko pelje v gozd, da bo dobila srebrn voz.

Starec je peljal tudi svojo drugo hčer v gozd in jo pustil samo v zapuščeni hiši.

Prišla je miška in jo poprosila za malo večerje. Deklica pa je bila trdega srca, krcnila je miško po gobčku in jo spodila.

Opolnoči je prišel medved z zvončkom. Toda ker to pot ni bilo miške, deklica ni naredila niti koraka, že jo je medved ujel in požrl.

Drugo jutro je hudobna mačeha svojega moža zopet spodila v gozd:

«Pojdi po mojo hčer in po srebrni voz!».

Starec je odšel v gozd in iskal in iskal, a je našel samo kosti svoje hčere, jih zmetal v vrečo in se vračal domov.

Pes ga je slišal že od daleč, tekel h gospodinji in ji povedal: «Gospodar prihaja s kostmi tvoje hčere».

«S kakšnimi kostmi!» se je zadržala mačeha. «S srebrnim vozom prihaja».

Tako je rekla, zopet natepla psa in ga spodila iz hiše.

A vendar je bilo tako kot je rekel pes. Starec je vstopil, a brez hčere, s seboj je prinesel le vrečo, polno kosti.

Mačeha se je tako razjezila, da si je iztaknila še drugo oko. Starec pa je srečno in zadovoljno še dolgo živel s svojo hčerjo.

Skopuški mlinar in gosja pastirica

Ob reki je živel mlinar, ki je bil takšen skoporetec, da nihče ni hotel služiti pri njem. Z vsakim poslom, ki se je bil kdajkoli pri njem udinjal, se je takole pogodil:

«Če mi boš služil leto dni, ti bom dal izgovorjeno plačo, če pa boš odšel pred letom, ti nisem ničesar dolžan».

Pri njem so služili hlapci in dekle, a nihče ni vzdržal pri skopuhu leto dni, ker jim je nalagal preveč dela, jesti pa jim je dajal premalo.

Potlej se je pri njem zgledala uboga deklica in ga prosila, naj jo sprejme v službo.

«Preslabotna si,» se je mlinar ponorčeval. «A če za drugo rabo nisi, gosi boš lahko pasla».

«Jih pa bom», je pristala deklica. «Koliko pa zahtevaš za pastirjevanje?».

«Nič več kot toliko, kolikor bo tistega dne, ko bom zapustila vašo hišo, šlo na moj žvižg za meno!» si je izgovorila deklica.

Mlinar si je mislil: Eh, na tvoj žvižg bo šel za teboj samo moj pes. Ta je pa že star in ne bo mi žal zanj, če mi ga boš speljala od hiše.

In je pristal na pastiričino zahtevno.

Da bi bil tega nikoli ne storil! Gosja pastirica je potlej dan za dnem pasla mlinarjeve gosi, ki jih je bilo toliko, da bi jih ne preštela tri dni in tri noči. Na paši pa je gosi naučila, da so ji povsod, kamorkoli je šla, sledile na njen žvižg.

Minilo je leto dni in mlinar je dejal:

«Ko boš ob sončnem zahodu prignala gosi s paše, lahko greš, od koder si prišla. Ne potrebujem te več!».

Pozno popoldne je gosja pastirica prignala jato gosi pred mlin in rekla:

«Gospodar, zdaj grem, od koder sem prišla».

In odhajajoč je zažvižgala, vse go si so se gagajoč zapodile za njo.

«Kam pa, kam?» je zaklical mlinar in si pulil lase, ko je spoznal, kako bogato si je pastirica naplala. Besnel je in klel, potlej pa z

verige spustil psa, ki je pomahljal z repom in se pridružil njej in gosem.

Zdajci je mlinar sam pohitel za pastirico. A preden jo je uhitel, se je vanj zapodil star gosak, ga kljunil v nos in mu obvisel na njem, dokler se mlinarju ni nos podaljšal prav do brade.

Tako je prebrisana pastirica ukanila skopuškega mlinarja, ki je z dolgim nosom gledal za izgubljenimi gosmi.

Uganke za bistre glave

Drevo potresam v vrhu grada
a sadež uro daleč pada.

(Glas zvona)

Železen v logu tam prebiva,
železen ga klobuk pokriva
in za solzicami solzico
pretaka v jelovo keblico

(Kotel za žganje)

Grbasto prase
vse polje popase

(Srp)

Štiriindvajset bratov
na enem konju sedé,
leté, leté,
nikoli se ne dohité.

(Lopate na mlinskem kolesu)

Dvojčka sta se porodila,
po vsem svetu sta hodila,
videl pa ta bratov par
drug ni drugega nikdar.

(Oči in veke)

Baba hodi v zelen log,
ima zobe, a nima nog,
kjer jih preveč skupaj raste,
jih na tla podira hraste.

(Žaga)

Duše nima,
brez krvi je,
srca nima,
vendar bije,
nima nog,
gre okrog.

(Ura)

Prsti

Družina prstov se je sprla. Vsak je hotel biti najvažnejši.

«Jaz sem najlepši!» je trdil prstanec. «Jaz nosim zlate in srebrne prstane».

«Jaz pa sem najbolj moder!» se je bahal kazalec. «Kadar človek česa ne ve, mu jaz pokažem».

«Mene ima človek najrajši, ker sem najmanjši naše družine. Povsod imajo najmanjšega najrajši», je začivkal mezinček. «Pa na koncu sem, tam pazim, da se vam kaj hudega ne zgodi».

«Jaz pa na drugem koncu», je zagodrnjal palec. «In sem toliko

vreden, kot vsi skupaj. Sam zase stojim in se nobenega ne bojim. Jaz lahko hodim k vam, da vidim, če ste kaj pridni. Brez mene bi vi ne mogli prav držati nobene reči!».

«Jaz tako pravim: Vsak izmed nas ne bo dosti vreden, če bo hotel sam zase živeti!» se je oglasil največji prst — sredinec. «Ko smo združeni in složni, lahko opravimo veliko delo. Zato predlagam, da se pomirimo in gremo na delo!».

«Sprejeto!» so vzkliknili ostali prsti in se objeli.

Osel in kamela

Živela sta osel in kamela in se skupaj pasla na rodovitnem polju: tam jima je zelo ugajalo.

Nekoč, ko se je osel do sita napasel in bil zelo dobre volje, ga je prijelo, da bi pel.

«Rad bi zapel kako pesem», je dejal kameli. «Tako strašno rad bi prepeval».

Kamela se je prestrašila.

«Jo, nikar!» je prosila. «Če boš zapel, bo nesreča».

Toda osel je ni ubogal in je zapel iz vsega grla.

Neka karavana, ki je bila prav tedaj v bližini, je slišala petje, ujela osla in kamelo, jima naložila breme na hrbet in ju gnala dalje.

Osel se je kmalu strašno utrudil. Ko so trgovci spoznali, da ne more več dalje, so ga z bremenom vred naložili kameli na grbo.

Kmalu nato so prišli v hribe, na ozko stezo, pod katero je zijalo globoko brezno.

«Tako», si je izmislila kamela, «zdaj pride obračun». Glasno pa je dejala: «Tako rada bi

plesala; res, kar ne morem se več premagovati».

«Jo, nikar!» je prosil osel. «Tu vendar ne boš plesala, saj bi zletel v prepad».

Toda kamela se je naredila glubo za oslove prošnje. Zaplesala je, osel pa je zletel v brezno.